

5. Valsts budžeta likuma struktūra un izdevumi

5.1. Valsts budžeta izdevumu plānošanas būtiskākie elementi

5.1.1. Budžeta plānošanas un politikas saistība

Atbilstoši Likumam par budžetu un finanšu vadību **vidēja termiņa valsts budžeta plānošana** – process, kurā tiek noteikti pieejamie resursi vidējam termiņam un nodrošināta šo resursu izlietošana atbilstoši valdības noteiktajām prioritātēm. Vidēja termiņa budžeta plānošana paredz noteikt valsts budžeta likumu vienam gadam un maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjomu turpmākajiem diviem gadiem. Likumā par budžetu un finanšu vadību šobrīd kā vidēja termiņa budžeta plānošanas dokuments ir noteikts vidēja termiņa budžeta ietvara likums. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumu izstrādā katru gadu nākamo triju gadu periodam, pie tam katra nākamā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma perioda pirmajam un otrajam gadam tiek izmantoti iepriekšējā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktie rādītāji, savukārt trešajā gadā plānotie rādītāji ir jauni.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums un gadskārtējais valsts budžeta likums tiek izstrādāts atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma nosacījumiem, nodrošinot pārredzamu un atbildīgu fiskālo politiku. Fiskālās disciplīnas likuma mērķis ir nodrošināt ekonomiskā ciklā sabalansētu budžetu un tas balstās uz trīs skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem, kas jāņem vērā gadskārtējā valsts budžeta likumprojekta sagatavošanā:

- 1) bilances nosacījums;
- 2) izdevumu pieauguma tempa nosacījums;
- 3) valsts budžeta izdevumu sliekšņu noteikšana vidējā termiņā.

Papildu stingru fiskālo nosacījumu ieviešanai vidēja termiņa budžeta plānošanā Fiskālās disciplīnas likums paredz arī uzraudzības mehānismu, ar kura palīdzību tiek kontrolēts, vai likumā noteiktie fiskālie nosacījumi tiek ievēroti vidēja termiņa budžeta ietvara likuma un gadskārtējā valsts budžeta likuma plānošanā un izpildē. Uzraudzības nodrošināšanai ir izveidota **Fiskālās Disciplīnas Padome**, kas ir neatkarīga koleģiāla institūcija, kura sastāv no sešiem locekļiem, kas ir fiskālās politikas lietpratēji no Latvijas un citām ES dalībvalstīm.

Lai efektīvāk un ekonomiskāk īstenotu valsts budžeta izdevumu politiku, kā arī regulāri optimizētu budžeta izdevumus un izvērtētu to atbilstību attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem, 2015.gada 30.novembrī tika pieņemti grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību, kas paredz ieviest pastāvīgu un sistemātisku valsts budžeta izdevumu pārskatīšanu. Tādējādi Ministru kabinets pieņem lēmumu par valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas tvērumu, savukārt Finanšu ministrs iesniedz Ministru kabinetam valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas rezultātus un priekšlikumus par šo rezultātu izmantošanu vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekta un gadskārtējā valsts budžeta likuma projekta izstrādes procesā.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums tiek sasaistīts ar **attīstības plānošanas dokumentiem**, tādējādi nodrošinot pieejamo resursu sasaisti ar valdības politikas prioritātēm vidējā termiņā. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktie finanšu rādītāji (ieņēmumi, izdevumi, budžeta bilance) pamatā aptver centrālās valdības sektoru (valsts pamatbudžets, kas ietver, tajā skaitā pašvaldībām paredzēto valsts finansējumu; valsts speciālais budžets sociālai apdrošināšanai). Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma darbības perioda pirmais gads tiek

detalizēti izvērsti gadskārtējā valsts budžeta likumā. Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību un Fiskālās disciplīnas likuma prasībām vidēja termiņa budžeta ietvara likumā tiek norādīti vidēja termiņa budžeta mērķi un nacionālajā attīstības plānā noteiktie prioritārie attīstības virzieni, kā arī valdības fiskālās politikas mērķu formulējums. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumam 2017.–2019.gadam atbilstoši normatīvo aktu prasībām pievienoti paskaidrojumi, kas ietver makroekonomiskās situācijas analīzi un attīstības scenāriju, valdības fiskālās politikas mērķu sasniegšanai īstenojamo pasākumu izklāstu, nodokļu un nenodokļu ieņēmumu prognožu aprakstu, valdības parāda vidēja termiņa attīstības tendences, kā arī papildus tiek pievienota fiskālo risku deklarācija, kurā identificēti fiskālie riski.

Attiecībā uz vidēja termiņa mērķiem un iniciatīvām Likumā par budžetu un finanšu vadību ir noteikts, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes iesniedz priekšlikumus **jaunajām politikas iniciatīvām** tad, ja attiecīgajos nākamajos saimnieciskajos gados atbilstoši aktuālākajām makroekonomiskās attīstības prognozēm būs pieejami līdzekļi jauno politikas iniciatīvu finansēšanai. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes sagatavo jaunās politikas iniciatīvas, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā un Valsts aizsardzības koncepcijā un citos attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem, tostarp ņemot vērā nepieciešamību veikt budžeta iestāžu kapacitātes (administratīvās spējas) stiprināšanas pasākumus. Jauno politikas iniciatīvu izvērtēšanas metodika ir noteikta Ministru kabineta 2012.gada 11.decembra noteikumos Nr.867 „Kārtība, kādā nosakāms maksimāli pieļaujama valsts budžeta izdevumu kopējais un maksimāli pieļaujama valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms katrai ministrijai un citām centrālajām valsts iestādēm vidējam termiņam”. Jaunajām politikas iniciatīvām, kurām tiek vērtēta atbilstība attīstības plānošanas dokumentiem, vērtēšanā kā būtiskākais kritērijs noteikts – priekšlikuma atbilstība Nacionālajam attīstības plānam un Valsts aizsardzības koncepcijai, kā to paredz Likuma par budžetu un finanšu vadību 16.¹ panta trešā daļa. Tādējādi tiek nodrošināta valstī noteikto prioritāšu sasaiste ar valsts budžetā pieejamajiem resursiem vidējam termiņam.

Pamatojoties uz Ministru kabineta apstiprināto maksimāli pieļaujamo izdevumu apjomu katram budžeta resoram, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes izstrādā un iesniedz Finanšu ministrijā **budžeta pieprasījumus** vidējam termiņam saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 31.jūlija noteikumiem Nr.523 „Noteikumi par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem” (turpmāk – noteikumi Nr.523). Ar 2016.gada 2.septembri stājās spēkā grozījumi noteikumos Nr.523, kas pilnveido līdzšinējo budžeta paskaidrojumu saturu ar mērķi sniegt informāciju par valsts budžetu kā politikas realizācijas instrumentu, kā arī palielina budžeta paskaidrojumos esošās informācijas uztveramību. Priekšlikumi budžeta paskaidrojumu pilnveidošanai izrietēja no 2016.gadā veiktās valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas – tās ietvaros ministrijas izstrādāja piemērus nozaru politikas un darbības jomu ieguldījumiem un rezultātiem, kas tika analizēti kontekstā ar starptautisko pieredzi un labie piemēri tika izmantoti par pamatu noteikumu izstrādei. Būtiskākais jauninājums ir **Politikas un resursu vadības karšu** ieviešana, ar kuru palīdzību tiek sniegts priekšstats par nozaru politiku rezultātu sasniegšanā ieguldītajiem resursiem (finanšu un cilvēkresursiem) un par nozares darbības rezultātā sniegto labumu sabiedrībai.

Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes, aizpildot budžeta paskaidrojumu formu atbilstoši noteikumu Nr.523 prasībām, norāda to atbildībā esošās darbības jomas, kurās tiek īstenota noteikta politika vai darbības virziens un katrai formulētai darbības jomai izstrādā **Politikas un resursu vadības karti**. Katras darbības jomas **Politikas un resursu vadības kartē** ministrija definē mērķi (kas izriet no attīstības plānošanas dokumentiem vai normatīvajiem aktiem), sasniedzamus un mērāmus rezultātus un norāda ieguldītos resursus.

Lai nodrošinātu darbības plānošanu tās kompetencē esošajās politikas nozarēs atbilstoši attiecīgajā nozarē apstiprinātiem attīstības plānošanas dokumentiem, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes izstrādā institucionālās **darbības stratēģijas**, kas atbilstoši valdības

noteiktajām prioritātēm definē vidēja termiņa nozares attīstības mērķus, virzienus un sasniedzamos rezultātus. Īstenojot darbības stratēģiju, tiek veidota sasaiste budžeta izstrādei ar politikas plānošanu, jo viens no institūciju darbības stratēģijas uzdevumiem vidējā termiņā ir panākt, ka budžeta programmas nodrošina attīstības plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu un plānoto rezultātu un to rezultatīvo rādītāju sasniegšanu. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes katru gadu iekļauj budžeta pieprasījumos valsts budžeta programmu rezultātus, kurus plāno atbilstoši normatīvajiem aktiem par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem, kas paredz, ka budžeta programmu (apakšprogrammu) darbības rezultātus un rezultatīvos rādītājus pēc iespējas veido attīstības plānošanas dokumentos plānotie darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji.

Gadskārtējā valsts budžeta likuma **paskaidrojumos** tiek ietverts makroekonomiskās attīstības apraksts, fiskālais apskats, ieņēmumu analīze, valsts budžeta izdevumu plānošanas būtiskākie elementi, valsts budžeta izdevumi funkcionālajā, administratīvajā un ekonomisko kategoriju sadalījumā, kā arī informācija par investīciju projektu finansēšanu, informācija par valsts finansiālajām saistībām (kopsavilkums), kā arī informācija par budžeta likumprojektu paketes ietvaros veiktajiem grozījumiem normatīvajos aktos. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes paskaidrojumos norāda jaunās politikas iniciatīvas un citus prioritāros pasākumus un to īstenošanas rezultātā sagaidāmos darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus, optimizācijas pasākumus, kā arī katrai pamatbudžeta vai speciālā budžeta programmai (apakšprogrammai) norāda mērķi, galvenās aktivitātes un izpildītājus, darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus, finansiālos rādītājus un kopējo izdevumu izmaiņas.

Lai rezultātus un rezultatīvos rādītājus būtu iespējams izmantot valsts **budžeta izpildes** un uzraudzības procesos, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes sniedz skaidrojumus par darbības rezultātu un to rezultatīvo rādītāju izpildi gada laikā, kā arī par rezultatīvo rādītāju vērtību izpildes novirzēm no plānotajām rezultatīvo rādītāju vērtībām, kas pārsniedz 15 procentus (gan pozitīvā, gan negatīvā nozīmē), un novērtējumu par izpildes ietekmi uz programmas (apakšprogrammas) mērķa sasniegšanu saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 23.augusta instrukcijas Nr.8 „Instrukcija par valsts budžeta izpildes analīzi” prasībām.

Valsts budžeta likumprojekta izstrādes gaitā notiek **Latvijas Pašvaldību savienības un Finanšu ministrijas sarunas**, kuru rezultātā tiek sagatavots Ministru kabineta un Latvijas Pašvaldību savienības domstarpību un vienošanās protokols. Protokolā tiek iekļauti jautājumi par finanšu resursiem pašvaldību pamatbudžetam un speciālajam budžetam, pašvaldību finanšu izlīdzināšanu, aizņēmumiem, galvojumiem un ilgtermiņa saistībām, ES struktūrfondu apguvi un normatīvo aktu prasību izpildei nepieciešamo finansējumu.

Kopš 2014.gada Latvija kā eiro zonas dalībvalsts iesniedz Eiropas Komisijai Stabilitātes programmu (līdzšinējās Konverģences programmas vietā). Latvijas Stabilitātes programma ir vidēja termiņa politikas dokuments, kas raksturo Latvijas fiskālo politiku 2016. – 2019.gadam un ir sagatavots, vadoties pēc Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanas nosacījumiem un vadlīnijām. Stabilitātes programma ir vērsta uz stingras un ilgtspējīgas fiskālās politikas īstenošanu un makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu. Latvijai kā eirozonas dalībvalstij papildu Latvijas Stabilitātes programmai jā sagatavo un jā iesniedz Eiropas Komisijā un Eiropai Latvijas Vispārējās valdības budžeta plāna projekts, kurā tiek norādītas galveno nākamā gada budžeta rādītāju prognozes – ieņēmumi, izdevumi, deficīts un valsts parāds, ietverot valsts budžetu, pašvaldību budžetu, no valsts budžeta daļēji finansēto atvasināto publisko personu budžetu un vispārējā valdības sektorā ieskaitītās komercsabiedrības. Minētā plāna mērķis ir iesniegt Eiropas Komisijai informāciju, kas ļautu tai novērtēt plānotā budžeta atbilstību Eiropas Savienības tiesību normām fiskālās disciplīnas jomā. Ja Eiropas Komisija konstatē, ka budžeta plāns būtiski pārkāpj ES fiskālās disciplīnas noteikumus, tā var noraidīt budžeta plānu un pieprasīt dalībvalstij veikt izmaiņas un iesniegt to atkārtoti. Tāpat Eiropas Komisija savā atzinumā var sniegt rekomendācijas plāna uzlabošanai. Procedūra paredz, ka

nacionālie parlamenti ņem vērā Eiropas Komisijas atzinumu, pieņemot galīgajā lasījumā valsts budžetu.

5.1.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

Eiropas Savienības (ES) politiku instrumentu (ES fondu) un citu ārvalstu finanšu palīdzības finansējums šobrīd ir viens no būtiskākajiem investīciju avotiem Latvijas tautsaimniecībā, stimulējot ekonomisko izaugsmi un nodrošinot iepriekš noteikto vajadzību un tautsaimniecības strukturālo izaicinājumu rezultātīvu un sekmīgu risināšanu. Šī finansējuma izmantošanas mērķi un apjomi konkrētās jomās ir apstiprināti plānošanas dokumentos un to izmantošanas kārtībai ir izstrādāts tiesiskais regulējums¹.

Kohēzijas politikas ES fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība”² (turpmāk – darbības programma) paredz 4,42 miljardu *euro* ieguldījumiem. Darbības programma nosaka Kohēzijas politikas fondu investīciju principus, sasniedzamos rezultātus un atbalsta jomas nākamajiem septiņiem gadiem. Pēc darbības programmas apstiprināšanas Eiropas Komisijā 2014.gada 11.novembrī, kā arī nepieciešamo nacionāla līmeņa ES fondu ieviešanu regulējošo normatīvo aktu izstrādes un apstiprināšanas³ ir uzsākta ES fondu finansējuma ieguldīšana tautsaimniecībā, prioritārajos virzienos, kur ir identificētas nozares un tautsaimniecības vajadzības ar vislielāko nepieciešamo atbalstu un kurās sagaidāma investīciju pozitīva ietekme uz tautsaimniecības attīstību. Šie **prioritārie virzieni** ir:

- 1) pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas;
- 2) IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi;
- 3) mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas uzlabošana;
- 4) pāreja uz ekonomiku, kura rada mazas oglekļa emisijas visās nozarēs;
- 5) vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte;
- 6) ilgtspējīgas transporta sistēmas izveide;
- 7) nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte;
- 8) izglītība, prasmes un mūžizglītība;
- 9) sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana.

Vienlaikus ir paredzēts atbalsts programmu vadībai ar mērķi nodrošināt programmu efektīvu un drošu vadību, uzraudzību, kontroli un izvērtēšanu.

Lai izmantotu ES fondu finansējumu pilnā apmērā, vienlaikus nodrošinot pakāpenisku un savlaicīgu ES fondu līdzekļu ieplūšanu tautsaimniecībā, ir izstrādāti gan darbības programmas ieviešanas laika grafiks, gan finanšu mērķu un rādītāju sasniegšanas plāni⁴.

Būtisks priekšnosacījums sekmīgai ES fondu projektu īstenošanai – dot iespēju projektu īstenošanai (atsevišķām kategorijām) aizņemties līdzekļus no Valsts kases nacionālā

¹Tostarp Kohēzijas politikas ES fondu projektu finansēšanas kārtību nosakot Ministru kabineta 2015.gada 17.marta noteikumos Nr.130 „Noteikumi par valsts budžeta līdzekļu plānošanu Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu īstenošanai un maksājumu veikšanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā”.

²Ar darbības programmu iespējams iepazīties ES fondu portālā: <http://www.esfondi.lv/planosanas-dokumenti>

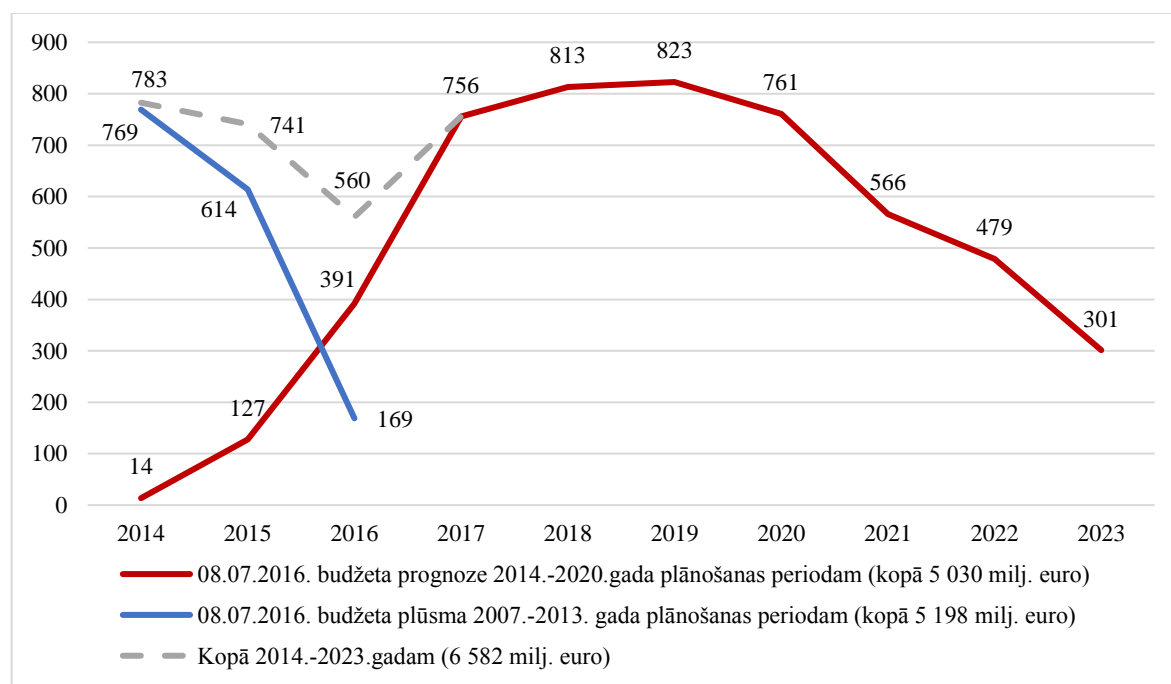
³Informācija par normatīvajiem aktiem ir pieejama: <http://www.esfondi.lv/normativie-akti>

⁴Plāni, arī informācija par ieviešanas progresu ir pieejama ES fondu tīmekļa vietnē: <http://www.esfondi.lv/finansu-un-raditaju-plani-to-izpilde>

līdzfinansējuma nodrošināšanai, tāpēc arī 2017.gada likums paredz nepieciešamo valsts budžeta izdevumu limitu šī mērķa īstenošanai. Zīmīgi, ka 2016.gadā beidzās pārejas periods starp ES fondu plānošanas periodiem, 2016.gadā veikti pēdējie maksājumi 2007.-2013.gada plānošanas periodā no valsts budžeta izdevumiem, līdz ar to turpmāk ES fondu budžeta izdevumi tiek plānoti tikai 2014.-2020.gada plānošanas perioda projektu ieviešanai.

Kohēzijas politikas fondu līdzfinansētos projektus īsteno, finansējot tos no ministriju budžeta programmās plānotajiem valsts budžeta līdzekļiem. Saskaņā ar Eiropas Komisijas nosacījumiem Kohēzijas politikas fondu finansētajiem projektiem ir nepieciešams arī Latvijas nacionālais līdzfinansējums (ja nav paredzēti citi finansēšanas nosacījumi plānošanas dokumentos).

Projektiem, kuri 2017.gada valsts budžeta izstrādes laikā vēl nav apstiprināti, kā arī apstiprināto projektu pabeigšanai finansējumu rezervē atsevišķā resorā budžeta programmā 80.00.00 "Nesadalītais finansējums Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai"⁵. Valsts budžeta izpildes gaitā minētie valsts budžeta finanšu resursi saskaņā ar ministriju līdzekļu pieprasījumiem un atbilstoši finanšu ministra rīkojumam tiks novirzīti projektu finansēšanai, avansu un veikto izdevumu atmaksām.

5.1. att. Kohēzijas politikas ES fondu izdevumu naudas plūsma ES fondu 2007.-2013.gada un 2014.-2020.gada⁶ plānošanas periodam, milj. euro

Valsts budžeta bāzes izdevumi plānoti, ņemot vērā noteiktos 2018.gada finanšu rādītāju mērķus 2014.-2020.gada plānošanas periodam.

⁵Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumi Nr.464 „Noteikumi par 74.resora „Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums” 80.00.00 programmā plānoto līdzekļi pārdales kārtību Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai”; <http://likumi.lv/doc.php?id=211138>

⁶Ieguldījumi darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” īstenošanai

Līdz 2016.gada 1.septembrim ir apstiprināti 90 Ministru kabineta noteikumi par specifisko atbalsta mērķu un to pasākumu īstenošanu, par ES fondu finansējumu, kas veido gandrīz 80% no kopumā plānotā. Ir izsludinātas 76 projektu iesniegumu atlases par kopējo ES fondu finansējumu 2,54 miljardu *euro* apmērā. Turpinās intensīvs darbs pie pārējo specifisko atbalsta mērķu un to pasākumu īstenošanas nosacījumu izstrādes un atlasu uzsākšanas.

Ārvalstu finanšu palīdzība ietver arī **Latvijas un Šveices sadarbības programmas** (turpmāk – Šveices programma), Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta (turpmāk – EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenti) finansējumu, ko donorvalstis (attiecīgi Šveice, Norvēģija, Islande un Lihtenšteina) novirza ES jaunajām dalībvalstīm ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšanai ES.

Saskaņā ar 2011.gada 28.aprīlī un 8.jūnijā ar donorvalstīm parakstītajiem Saprašanās memorandiem Latvijai ir pieejami 67,5 milj. *euro* 2009.–2014.gada perioda EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu programmu īstenošanai, sniedzot atbalstu projektiem šādās jomās:

- 1) valsts, vietējo un reģionālo iestāžu kapacitātes un institucionālās sadarbības stiprināšana;
- 2) korekcijas dienestu sistēmas uzlabošana;
- 3) inovācijas „zaļās” ražošanas jomā;
- 4) visaptverošas nacionālās klimata politikas izstrāde;
- 5) atbalsts nevalstiskajām organizācijām;
- 6) kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un atjaunināšana;
- 7) atbalsts augstskolu studentu un mācībspēku mobilitātei un pētniecībai;
- 8) globālais fonds cienīga darba un trīspusējās sadarbības veicināšana (Fonds jau ir ieviests. To administrēja Norvēģijas institūcija, līdz ar to fonda finansējums netika plānots valsts budžetā).

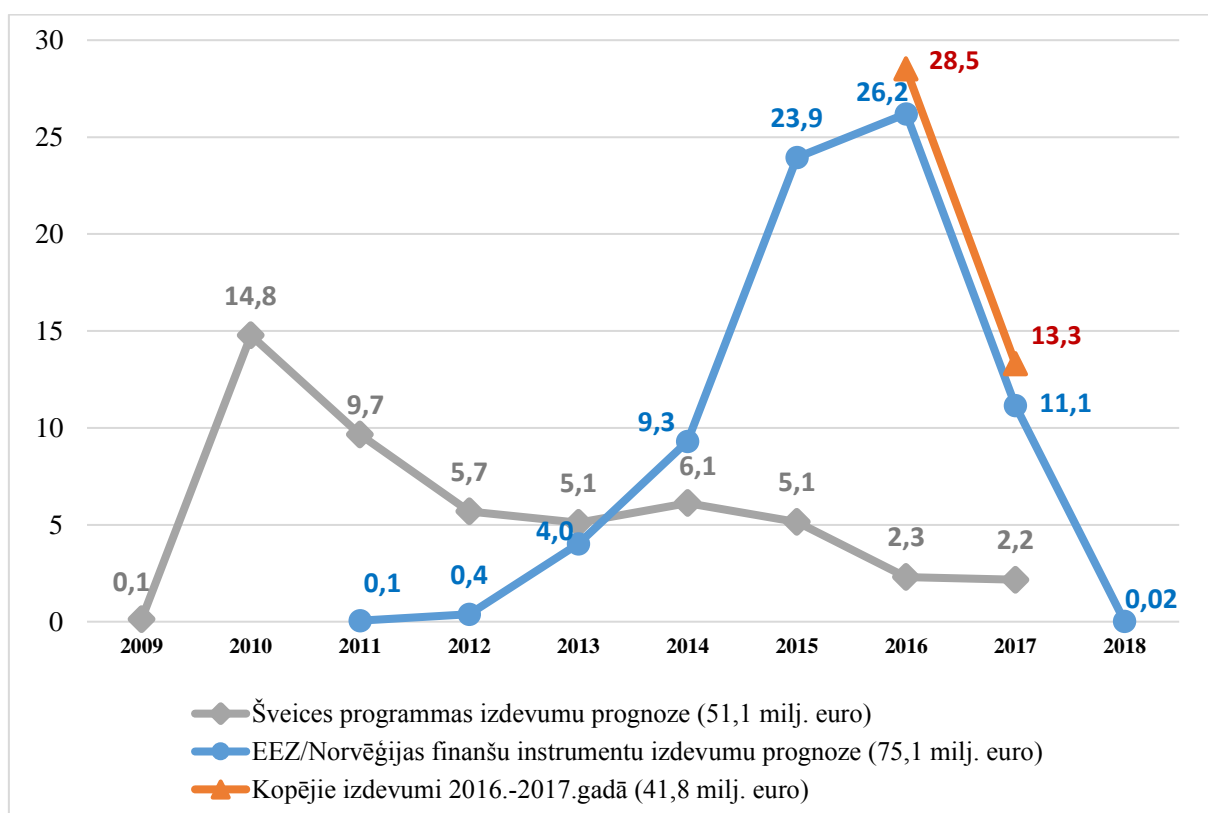
2017.gadā noslēgsies visu 7 Latvijas programmu ieviešana. Līdz 2017.gada nogalei kopumā ir plānots veikt EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu finansējuma investīcijas 75,1 milj. *euro* apmērā (ieskaitot nacionālo līdzfinansējumu no valsts budžeta), tai skaitā 2017.gadā – 11,1 milj. *euro*. Detalizētāku informāciju par EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentiem skatīt tīmekļa vietnēs: www.eeagrants.lv un www.norwaygrants.lv.

2007.gada 20.decembrī tika noslēgts Latvijas Republikas valdības un Šveices Konfederācijas padomes *Ietvarlīgums par Šveices programmas īstenošanu*, kas paredz Latvijai finanšu palīdzību 52 milj. *euro* apjomā. Maksimālais projektu īstenošanas termiņš ir līdz 2017.gada vidum. Šveices programma ir finansiālās palīdzības instruments, kas izmantojams papildu ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentiem. Tas koncentrējas galvenokārt uz to projektu īstenošanu, kuri netiek finansēti vai tiek daļēji finansēti no iepriekš minētajiem finanšu avotiem. Šveices programma sniedz atbalstu projektiem šādās jomās:

- droša stabilitāte un atbalsts reformām;
- vide un infrastruktūra;
- atbalsts privātajam sektoram;
- cilvēkresursu un sociālā attīstība;
- atbalsts nevalstiskajām organizācijām.

Tā kā no Latvijā apstiprinātiem 12 projektiem 2017.gadā turpināsies 4 projektu īstenošana (Izglītības un zinātnes ministrijas Jauniešu centru programma, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Sarkandaugavas projekts, Finanšu ministrijas Tehniskā palīdzības un Pasaules bankas projekti), jo pārējie būs jau veiksmīgi pabeigti, tad 2017.gada

izdevumu prognoze nepārsniedz 2,2 milj. *euro*. Finanšu resursi projektu ieviešanai ir ielānāti ministriju budžetos kā dotācija no vispārējiem ieņēmumiem. Detalizētāku informāciju par Šveices programmu skatīt mājas lapā: www.swiss-contribution.lv.

5.2. att. EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu un Šveices programmas izdevumu naudas plūsmas prognoze, milj. *euro*

5.1.3. Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu 2017., 2018. un 2019.gada maksimāli pieļaujamo izdevumu aprēķināšanas kārtība

Maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopapjoms sastāv no valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzes izdevumiem un valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta attīstības izdevumiem. Minēto aprēķinot, Finanšu ministrija pamatojas uz spēkā esošo vidēja termiņa budžeta ietvara likumu, prognozēm par makroekonomisko attīstību, kā arī ievēro valstī noteiktos fiskālos nosacījumus.

Valsts budžeta izdevumu plānošanā sākotnēji tiek aprēķināti un saskaņoti bāzes izdevumi. Bāzes izdevumu aprēķinu un to sasaistes principus ar vidēja termiņa budžeta ietvara likumu nosaka Ministru kabineta 2012.gada 11.decembra noteikumi Nr.867 „Kārtība, kādā nosakāms maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopapjoms un maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms katrai ministrijai un citām centrālajām valsts iestādēm vidējam termiņam”. Tādējādi sākotnēji tiek noteikts nepieciešamais izdevumu apjoms, lai nodrošinātu valsts funkciju izpildi nemainīgā līmenī.

2017.gada valsts budžeta likuma sagatavošana tika veikta atbilstoši Ministru kabineta 2016.gada 29.februāra rīkojumā Nr.145 „Par likumprojekta „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2017., 2018. un 2019.gadam” un likumprojekta „Par valsts budžetu 2017.gadam” sagatavošanas grafiku” apstiprinātajam grafikam.

Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu 2017. un 2018.gada sākotnējam izdevumu plānam par pamatu tika ņemti likumā „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2016., 2017. un 2018.gadam” noteiktie izdevumu apjomi 2017. un 2018.gadam, savukārt 2019.gada izdevumu apjoms tika noteikts no jauna, ņemot vērā izmaiņas nepieciešamajā izdevumu apjomā attiecībā pret vidēja termiņa budžeta ietvara likumā 2018.gadam apstiprināto maksimāli pieļaujamo izdevumu apjomu.

Ministru kabinetā 2016.gada 1.martā tika apstiprināti ministriju un citu centrālo valsts iestāžu valsts budžeta bāzes izdevumi 2017.-2019.gadam, kas vēlāk tika precizēti atbilstoši Ministru kabineta pieņemtajiem lēmumiem, kā arī ministriju iesniegtajiem tehniskajiem precizējumiem. Savukārt 2016.gada 12.aprīlī, izskatot programmas projektu „Latvijas Stabilitātes programma 2016.-2019.gadam”, Ministru kabinets lēma, ka ņemot vērā uz to brīdi aktuālākās makroekonomiskās attīstības prognozes, 2017.gadā fiskālā telpa ir 0,16% no IKP, 2018.gadā 0,75% no IKP, 2019.gadā 1,18% no IKP.

2016.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi Likuma par budžetu un finanšu vadību 16.³ pantā, iedibinot jaunu procesu – pastāvīgu un sistemātisku valsts budžeta izdevumu pārskatīšanu. Lai uzsāktu pilnvērtīgu likumā paredzētā uzdevumu ieviešanu, Ministru kabinetā 2016.gada 1.martā tika izskatīts un apstiprināts Finanšu ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums “Paveiktie un plānotie pasākumi, ieviešot budžeta sistēmu, kas balstīta uz attīstības plānošanas dokumentu mērķu sasniegšanu”, ar kuru tika apstiprināts valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas tvērums, izstrādājot likumprojektu “Par valsts budžetu 2017.gadam” un likumprojektu “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2017., 2018. un 2019.gadam”. Valsts budžeta izdevumu pārskatīšana ir viens no pamatrīkiem, kā nodrošināt publiskā finansējuma un attīstības politikas plānošanas stratēģisko prioritāšu sasaisti. Izdevumu pārskatīšanas pamatmērķis ir regulāri un sistemātiski novērtēt finansējuma izlietojuma efektivitāti, kā arī veicināt iecerēto rezultātu efektīvu sasniegšanu. Ministru kabinets, 2016.gada 31.maijā izskatot informatīvo ziņojumu “Par valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas 2017., 2018. un 2019.gadam rezultātiem un priekšlikumi par šo rezultātu izmantošanu likumprojekta “Par vidēja termiņa budžeta 2017., 2018. un 2019.gadam” un likumprojekta “Par valsts budžetu 2017.gadam” izstrādes procesā”, lēma, ka atbilstoši izdevumu pārskatīšanas rezultātiem ministrijām ir pieejami iekšējie resursi izdevumu segšanai, tajā skaitā jaunām politikas iniciatīvām, 2017.gadam 20 640 714 *euro* apmērā un 2018.gadam 21 204 627 *euro* apmērā.

Ministru kabinetā 2016.gada 2.augustā tika izskatīts jautājums par vispārējās valdības budžeta bilances mērķiem 2017., 2018. un 2019.gadam un tā rezultātā pieejamo indikatīvo fiskālo telpu valsts budžeta attīstības daļas izdevumiem (2017.gadā - 4,9 milj. *euro* apmērā, 2018.gadā 67,6 milj. *euro* apmērā un 2019.gadā 215,6 milj. *euro* apmērā). Minētie lēmumi tika pieņemti, ievērojot Fiskālās disciplīnas likuma fiskālos nosacījumus. Veidojot budžetu, svarīgi ir ievērot fiskālās disciplīnas nosacījumus, vienlaikus nodrošinot papildu finanšu vajadzību, kas nepieciešamas valsts attīstībai, finansēšanu. Tādējādi bija būtiski ministrijām papildu nepieciešamo finansējumu nodrošināt esošā finansējuma ietvaros, pārskatot bāzes izdevumus, tai skaitā iepriekšējos gados piešķirto finansējumu jaunām politikas iniciatīvām, kā arī izvērtēt iespējas palielināt valsts budžeta ieņēmumus. Ievērojot, ka ministriju priekšlikumi jaunajām politikas iniciatīvām ievērojami pārsniedza pieejamo fiskālo telpu attīstības daļas izdevumiem, notika diskusijas par atbalstāmiem papildu finansējuma piešķirumiem un priekšlikumi tika iesniegti izskatīšanai Ministru kabineta 2016.gada 16.augusta sēdē.

Finanšu ministrijai tika dots uzdevums atbilstoši Ministru kabinetā akceptētajiem valsts budžeta bāzes izdevumiem 2017., 2018. un 2019.gadam, kā arī Ministru kabinetā pieņemtajiem lēmumiem un atbalstītajam papildu finansējumam jaunajām politikas iniciatīvām un citiem prioritāriem pasākumiem sadarbībā ar ministrijām un citām centrālajām valsts iestādēm aprēķināt maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu apjomu 2017., 2018. un 2019.gadam.

2016.gada 13.oktobrī Ministru kabinetā tika atbalstīti likumprojekti “Par valsts budžetu 2017.gadam” un “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2017., 2018. un 2019.gadam” un 2016.gada 24.novembrī abi minētie likumi tika pieņemti Saeimā.